

«КУШ-АЖЫЛДЫҢ ХООЧУНУ»
МЕДАЛЬ-БИЛЕ ШАҢНААР ДУГАЙЫНДА
Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң Президиумунун

Ч а р л ы ы

Улус ажил-агыйының хой чылдарда ак сеткилдег куш-ажылды үнелеп көргөнгөндө демде кылдыр ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун өмүзүннелден «Куш-ажылдын хоочуну» медал-биле шаңнаар болза.

БАЙТАГА РАЙОНДАН
Сергей Шкожотуевич Артемьев — байпоңу кеткен эрге-лекчи.
Чинис Кужугетовна Кужугет — районун повары.
Сенида Дойнадевна Очур — районун техникалыч.

Калдарбай Хертековна Хертеков — Шунгун кадык-шыгыш школазының повары.
Дажий-оол Конгарович Хомушук — харылзааның Кызыл ажил-агыйының белдинин электромонтеру.

БАРЫН-ХЕМЧИК РАЙОНДАН
Нина Васильевна Бышева — «Тыва даг-дугу» комбинаттың класово-инструментальщицы.
Анастасия Кузьмовна Ильяна — «Тыва даг-дугу» комбинаттың АХН-ның контролеры.
Бичин-Уруг Комбуева Комбу-оол — ИХК-ның танымал кидизиниң контролеры.

Очур-оол Барыевич Монгуш — «Тыва даг-дугу» комбинаттың хаван ажаар комбинаттың ажилчыны.
Шидов Чамбаевич Ооржак — Хондөл сес чыл школазының башкысы.
Алексей Александрович Устогов — «Тыва даг-дугу» комбинаттың механигы.
Эмелия Карповна Филькова — «Тыва даг-дугу» комбинаттың машини.

ЧӨӨН-ХЕМЧИК РАЙОНДАН
Иван Тимофеевич Винокуров — Сельхотехкумунун Чадаанада транспорт бүдүрүлгенин чолаачыны.
Чырынтай Тажеевна Донжак — «Тыва» совхозтун ажилчыны.

Оппаа Кара-Давынова Иргит — «Болшевик» совхозтун ажилчыны.
Ал-оол Тембирелович Кара-Сал — «Чыраа-Бажы» совхозтун ажилчыны.
Сендин Докпаковна Кара-Сал — ССРЭ-ниң XXII съездиз аттыг совхозтун ажилчыны.
Манзырчык Тамбаевич Куулар — «Тыва» совхозтун ажилчыны.

Очуума Сангеевна Куулар — «Болшевик» совхозтун ажилчыны.
Виктор Афанасевич Курпий — райпо ажилчыны.
Александр Сандыкович Ланды — Хайыракан суурда пенсионер.
Борбо Кочалович Монгуш — Сельхотехкумунун Чадаанада транспорт бүдүрүлгенин механигы.

Кызыл Хурун-ооловна Монгуш — ССРЭ-ниң XXII съездиз аттыг совхозтун ажилчыны.
Чучунай Мандыпеевна

ажыл-агыйының кол бухгалтери.
Лидия Михайловна Габитова — Туранның №1 ортумак школазының башкысы.
Ефросинья Ивановна Губанова — Туранның №1 ортумак школазының башкысы.

Мария Кирилловна Матвеева — Туранның №1 ортумак школазының башкысы.
Михаил Тихонович Новиков — «Новосибирскдорстрой» трестин №833 туугу эргеледичи чолаачыны.
Дмитрий Силверстович Петеримов — Туранның миш ажил-агыйының лесниги.

Монгуш Дамбаевич Семенов — Сесерлиг сес чыл школазының интернат эргелекчи.
Лидия Самбуевна Торуг-оол — Сесерлиг сес чыл школазының интернат эргелекчи.
Хельми Эвертсена Шутова — райпо бухгалтери.

СУТ-ХӨЛ РАЙОНДАН
Кара-Булан Талынаева Куулар — «Октябрь 30 чылы» совхозтун ажилчыны.
Мария Тывадапеевна Монгуш — «Октябрь 30 чылы» совхозтун ажилчыны.

Майна-оол Сырбаевич Ондар — Алдан-Маадыр ортумак школазының башкысы.
Александра Семёновна Ооржак — Алдан-Маадыр ортумак школазының техникалычы.
Дыттык Донгатовна Ооржак — Алдан-Маадыр ортумак школазының техникалычы.

Зоя Дивякиковна Суван — Алдан-Маадыр ортумак школазының башкысы.
ТАНДЫ РАЙОНДАН
Алексей Степанович Андреев — Тываның электр четииниң Бай-Хаакта участогунун электромонтеру.

Тамара Николаевна Анискевич — «Тыва кобальт» комбинаттың гидрометаллургия цехиниң машини.
Полна Иванова Анучина — Элегес ортумак школазының башкысы.
Вера Ивановна Артепова — Владимирова ортумак школазының башкысы.

Николай Иванович Астахов — ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтун ажилчыны.
Любовь Степановна Белкова — Хову-Аксин суурда участок инспекциясының курстрах агентини.
Анатолий Егорович Калентьев — Тываның электр четииниң Бай-Хаакта участогунун электромонтеру.

Виталий Алексеевич Калентьев — Тываның электр четииниң электромонтеру.
Александра Степановна Лебедева — «Революцияның чабыны» совхозтун ажилчыны.

Раиса Тимофеевна Медоикова — Хову-Аксиниң эмнелгенин эми сестразы.
Николай Сергеевич Молдах — Кызылдың ажил-агыйының харылзаа белдинин электромонтеру.
Анай-мыс Акыл-ооловна Монгуш — Элегес ортумак школазының техникалычы.

БИН-ХЕМ РАЙОНДАН
Андрей Тимофеевич Виноков — Туранның миш ажил-агыйының лесниги.

Улачылгы.

Севастопольду хостаанының 40 чылынга
МААДЫРЛЫГ ЧОРУК ДУГАЙЫНДА САКТЫЫШКЫН ОҢМАС

Дөргөн чыл мурунун, 1944 чылдың май 9-та, орус алдарың хоорайы Севастопольду дайындалган хосталган. Оң маадырлыг камгалычлары ону дөргөн бир, дөргөн ийн чылдарда чыс б е ж е н хонук ичинде камгалат келген. Крым чартык ортулукту до-лузу-биле арыгларынга совет дайынчылар 35 хонукту ундурган, а Севастопольду бодун хостарынга 5 хонук негеттинген. Ада-чуртун Улуг дайынның база бир операцияны шая кычар чачындадыр дозугал.

1943 чылдың төңүзүнде Переконка турк моондаты чыла шалкан база харыгуда Синашты кешкен соонда, бистин дайынчыларга Крымны ханьынче улам ышай бурунгаарлар плацдарм тургустунган. Ол-ла чылды күзүндө бистин шериглеринс Керчь чартык ортулукка база бир плацдармны тургускан. Ынчан-гаш дайын кургак таладан фюзелеткен. Кара далай фюзелеткен корабларды болган ужал чуулу оон быжылгашкынын үрөп турган.

Ынчан торпеда материял бригаданын командир лап турган. Новороссийскни маадырлыг хосташкан, материял Геленджик чанына баазаланып донгаан турган. А фронт улам-на ырап бар чорам. Анаа далай шериглери идепкей-лик хөдөлүп турган, флотун ужал чуулу тулчуш-куннар болуп турган чер.

Бистин саналдарысты камандыла чуудаткун, ычангаш 1944 чылдың март 6-да катерлер далайке уушкан. Ол кедергей берге болган ажилдыг эвентириниң болган. Севастополь Совет Эвилелинн Флорун адмиралы И. С. Исаков мында дээ: «Кара далай флорун кайгамчык опера-цияларын бырыш болза, ...торпеда материялны кат-тыкышкынын Кавказ-та баазалардан Каркинит мугулдурчче чажыды-биле ооктамы болур».

Чароон алды шак үргүл-чүзүн берге покод совет-де катерлер Севастополь-де чорукчуларды көжүп келген. Апрель азеинде армия генералы Ф. И. Толбухин-ниң командылыгы 4-кү Ум-ран фронтунун шериглери база А. И. Еременкогун ко-мандылаан. Приморье-ниң тусый армиясы Кара далай флорун биле база Крым-ниң партизаны-биле мады Крымны гитлержилерден хостар талазы-биле опера-цияны эгелзген. Шаап хал-дашкын күштүг болган дүргөн болган. Керчь, Сим-ферополь, Евпатория мысаа хуусаада хосталган. Дайын Севастопольче атырап турган, ол аңа бистин шериглеринс донгадырын кордаан.

Ынчалза-даа полктарын болган батальоннарны шаап-халданчы сорук күчү-лү болган. Орус улустун ыдынтгы чери — Севастопольче чыла булгап кирер дээш дайынчылар амы-тын хайырлаван. Апрель 15-те дүне олар дайын-ниң дашкын камгалалына үнүп келген.

Ол үнүп кайт камгалалды кылып алган болган. Эн-не бижик камгалат Сапун даагы турган. Ында алды кайт черелешкен траншея-лары каскан, оларын аразында шөлдери миша-лаан беш кайт тенниг сы-мырдык шайган. Дайын Севастополь деискээрине сес дивизияны мөөнөп ал-ган. Оң камгалалының ки-лометр буртузун-ле ийн му-хир солдаттар болган офи-церлер. 65 үгөр-боо болган минимет онажык турган.

Немец-фашистг шериглер-ниң командылыгы генерал-полковник Алмейдинер солдаттарын адып, шаа-йлап алыры-биле коркуду, манчаар бишкен: «Кым-да атыраалайын, алуул-ла камгаланын фронтун өмүзүннелден неген тур мен».

Ынчалза-даа баштайгы шаап халдашкын соонда-ла, дайын атыраалай ужулга таварышкан. Сапун даан маадырлыг штурманы төөгүе кеззөде артар. Дай-ын бистин шериглеринс дү-лү-ле арылар-биле до-ктаарын орадалыш. Се-вастополь камгалалдан, он-гулардан ол шаап халда-маре кедергей диньг оту ажимды турган, ыччал-за-даа совет дайынчыларын доктадыр арга чок болган. Тук тулукчулар чыскал-дан турун-сууруктап үнүп турган, ыччалза-даа дай-ынның шуурган дег оодун ада-биле холдан холче дам-чтан туткар Сапун даан-нык бажыче үнүп бар чыткан.

Май 9-та эртен бистин шериглеринс дайынның удуулаанын камгалат буза шалкан, хоорайы бүгү үй-терден киринген. Ол-ла хуи, 19-июнь Севастополь дай-ындын долузу-биле ары-латтыган. Хоорай кырынга кызыл туң кишик берген.

Кара далай флорду Севастопольду далайдан дуг-лапкан, эркен чыдап кыстырган фашист шериглер үнүп шыдаван. Дайынның санааны-биле алырга, май

3-тен 13-ке чедир он хонук иштинде совет ужал чуул, торпеда катерлери болган сүт иштин кеселери чыс аажы судоларын сутке дүлгөт, олар-биле мады 42 муң солдаттар болган офи-церлер ууткаттыган.

Иштин-биле Крым опе-рацияны үзүнде Кара далай флорду 140 корабды ууткан. Оларын хей ке-зин эвентирин-биле, бол-гаш Крымдан дээш үнүп турган солдаттар болган офицерлер-биле мады бар-ган. Ынчан дүлдүткен бол-ган уртен судоларын иштин тономка Кара далай-та ол үде турган дайын-ны судоларын иштин тономка 82,8 хуузу болган.

Совет шериглерин Крым-та маадырлыг чорукту Та-роон чурт төлөтүн-биле үнелзген. Крым чери хостал турган дайынчылар дээш Москва беш удаа ка-луттаан. 126 жиге Совет Эвилелинн Маадыр атты талыскаан.

Дайын соонда Севастопольга база катал чоруду. Ында оң камгалалына-рынга болган хосташкал-ды тургускан тургускал-ды хей, оларын аразында катерин дайынчыларга ту-раскаллар база бар. Олар маадырлыг чорук дугайында сактыышкын оңмас сим-волу болуп артар.

Халакында контр-адмирал В. ПРОЦЕННИК
шериг-дала эртемниги кандидаты. (СЭТА).

ДИПТЕРДЕН
● РИМ (СЭТА). Италия-ның Социал ортулук Ко-мюто хей муң кижи кр-жикчилг чыскал болган. Оң акриксилер: «Тайбын кү-күең турар биле», «Ядролг өлүмү болурас», «Боо-чеп-сент эидер ботурер сенз-ролау» деп кыгырып чо-рааттар. Америк ядролг чаа ракеталарын ол ортулук тургузу турарына шыгыш удуулаанын чыскал-ды кыркыжылар илергей-дээ.

● ДЕЛИ (СЭТА). Индия-ның Пенджаб штатында эрге-чатырларга удуу кижилер муң ажим бооларын дүрүм

чөк сүз-биле кадалап тур-ган. Иштин алыртык бол-гаш уң боо-чепсент хавы-ганы штаттың полициянык кол инспектору кидыткан.

● ВАШИНГОН. (СЭТА). Революстг Никарагуага удуу өлүк-чөлдөргө үрчүчү чо-рударыга Гондурастың де-вискэрин текишп кылдыр америк шериг чатырчылар-нын ажиллап турарымы дика айымды Барын чар-тык ботуректиг херектери-ниң талазы-биле төүлс деп салдарыг хей-иштин орна-зын айткан. 1983 чылда Гондурастың деискээрден чүтсө агаардан беша 400 аажык өлүк-чөлдөргө Ника-рагуага удуу кылганы ор-ганизациянык медделеште демделген.

Рейганның аян-чорунун үзүнде Кыдатка америк боо-чепсент садарымы ай-тырын чуугаадыг тур-ганы дугайында медделер-ни паралаг кичээргө ал-ган. Курне секретары Шулд боо-чепсент садар дугайында чуугаадыг кы-наар «дүргөн темпиди чорук турар» деп, дынат-кан. Бо талазы-биле тода-гай айттыларын дугуру-гу-биле бо чылдын июнь айда АКШ-че КР-н кам-галал министри Чжан Ай-пинни аян-чорун көрдүгөн.

Америк президентин аян-чорунун дугайын чууга-лап тура, кыдат удуу-ту-ку-лар, Рейган дег, «ол че-лишкенин эртен, бот-бот-тарын билчирин ханьдала-найылаан» быжылган деп турар. Ынчалзак де-легей херектериней Рейган-ны күш дөргөтүлүгү кү-нүзүнек ажим хонун Пекин-ни албан башктеринге бе-зин сезимин тыштыдаган. Рейганнын хейе чуугаа-рында көчүгү шаштырдыг кескери кыдат парала-га казып каалканын база оң-биле тайыбырлап болур деп, паралага черлери дем-делген турар.

Делегей байдалын улам дүшүрүлүг болдурарык, ССРЭ-биле болган социали-стг өске-даа чурттар-биле удуу турушкуну күш-тедиргенин Рейганның кичине чуугаадыг кыгыр-лар АКШ-тын политика-зын кичиниң бадыткан турар. Рейган империалистг аны турутук болган эрге-ажы-тарын чажырбаан, бодуну коммунизмге удуу, антисо-ветизм «ыдыктыг походу» кыдыг-даа политиктиг күш-терин бугу агарыгын ажа-лап кири турттарын чажыр-байн турар. Ол дөргө айымдыг улаанышын.

Ол тайбын болган соци-ализмин эрге-ажыктарына, оң иштинде кыдат улусту-даа эрге-ажыктарына дүш-үс.

(СЭТА).

ЧССР. Острованың чоо-гула Рениште суурнуң чурткамыс Иозеф Дивина-га кезин эмнээшкын кылган болган анаа чаа чүрек са-мы берген. Иозеф Дивина аалында чанып келген.

ЧУРУКТА: Иозеф Дивина өг-бүзүнде.
ЧТК—СЭТА-ның телефо-тозу.

РЕЙГАННЫҢ КЫДАТКА ЧОРААНЫНГА
ХАМААРЫШТЫР

Рейганның КР-же аян-чорун дозугал, АКШ-тың эрге-чатырларга ол аян-чор-туу согулда мурунчук сол-даттарына база Азияга бол-гаш Ырамын Чөң чүкө бо-тарын улуз күнүзүнек пидарып боттадырынга бар шаа-биле ажалгашкын кыдыткан.

Болуп эртен чуугаа-жышкынын КР-биле АКШ-тың харылзааларына, а ол ышкы бүдүн Азия дикке хамаарыштыр салдары чоруту билдире бээр. Ын-чалзак ам бешин Вашингтон ол аян-чорукту политик-тиг улуз чери кылдыр көр-гүзүп, ону пропагандистг болган стратегия согулга-ла ажалгашкын кыды-дып турар. Рейган болган оң администрацияны АКШ-та согулда кампаныянык эгелзген болуп, боттары-нын планларына «Кыдатты санап көрүң» деп кыдат ажалгашкын күзеп, «кыдат көзүң» Азия-Окум океан деискээрине Совет Эвиле-динге удуу турушпа ажил-лап, Рейганның чуугаады-биле «Кыдаттын эрге-ажыктары-биле дүгүл азы чергеле-лип турар» талаарын кал-бартыры, делегей ареа-лынга чамдык айттырлар-нын талазы-биле хөдөлш-кын моонда-да сонгаар чуудалганын чедип алы-рынче уламынган.

Америк президент чуугаа-жышкынын, ылангыч бодунун хейе чуугаадыг күт-күшкүнүгү антисоветчиг у-дугу кыдырыче бугу ага-ларын ажиллаан. Ол чорук АКШ-тын администрация-нын милитаристг улааныш-кын, Совет Эвилели-биле дүгүлгашканын, оң иш-тинде боо-чепсентин дүгү-лгашканын чедип алыры-нче чуулгачи чыла катап ба-дыткан. Чуугаадыгышкын-нар үзүнде Рейган «Евро-пага ядролг чепсектери кызырап болган дүжүбө дугайында Совет Эвилели-биле дугурулуга, Азияда тургускан совет ракетала-руту дегбейн баар болза, АКШ-ка кан-даа ат сал-бас» деп, кыдат удуу-ту-ла-га медделген. Ынчалза-даа, оң иштинде Азияга удуу турушкуну кидилгенге у-де, Рейган «коммунизмге удуу ыдыктыг походу» чарла-ны деде делегей байдалын чуугаа айттырларын чыла-га-биле америк-кыдат ту-раалык ажалгашкынга олар-нын туруштарынын дүгүл-тууларында бир аныг утка бар. Рейганның медделгени-биле алырга, «ийн чурттар-нын аразында чөпчөргө-лө-төңиң талаары оларын че-чүлүзүгү талаарында че-чөк делген болуп турар». Кыдаттын болган АКШ-тын «тайбын камгаларыны» принциптери чыгыс ай-чуушкеник, «ийн чурттар-нын турушугу». «Кыдат удуу-ту-ку-лар болган мен бистин каттыштырып ту-руп талаары, чүчүл-да мурунда еске чурттарын талазында кыжынтан удуу-ту-ку-ру шиптирлүг бол-чу-не оңа кичээргейн үг-лөндөмүн дүгүлгашкын-ны айттырларын чам-

далын үнелеп тура, /КШ-тын империалистг, милитаристг политиказын соци-алистг дем каттыжылаа чурттарынын тайбынга ымак, дайыга удуу утка-шынар-дык политиказына денеп турганы чыкты. Оң өртшө, делегей херектериней АКШ-тын айымдыг улааныш-кын, оң кавызында Кы-даттын бодунун кире бээр, Азия-Окум океан деис-кээрине америк шериг бо-леткелерин Пекин эскер-бө-чөспө турар. Маңа холбаш-кын Дэн Сяопин «Наттыш-кын Штаттарын боо-чепсент-терин көүдөлдү турушпа-ла Кыдат удуулапмайн турар. АКШ-тың ол хемчелерин ол кезээде детип илген» деп медделген. АКШ-тың президентинин национал-айымл чок чорук талазы-биле дуздалкымы Мак-фарлейн «совет экспанси-онизм» (ыңа деп ала ал-ганы хоорун чууду) докта-дып турар дээр согулга-ла Кыдат туруштарына кучу-ш-кын, Социалистг Куба-га удуу Вашингтонгун кыж-а-лыгынын күштөгенин даа дугайында айткан.

КР-же Рейганның чорук кыдат-веттан кыжыраада дүшүрүлүгү чорукту Пекин-ки талазында улам күш-тедиргени-биле камсырла-шканы база сандыгтыг.

Дынадыглардан алган көргө, КР-нун болган АКШ-тын удуу-ту-ку-лары совет-кыдат харылзаалары-на ханы сагырып көргөн. Кыдат удуу-ту-ла-га «үш улуз шаштырары» деп алап ал-ган чүдүлгөн чылдарыг эр-тең эргезген чуугаадыг Совет Эвилелинде база кат-негзэн. Олар дээр ССРЭ-нин айымл чок чорунун эрге-ажыктарына. Совет Эвилелинн Афганистан, Вьетнам, Кампучия, Мо-лод-биле харылзааларына ха-маарып турары билдингир болгай. Ол турушту база ка-тал элззэн. Кыдат кыдат-совет харылзаалары чогу-м-чылг болдурарына шаш-тыгыг туруш хөзөө ар-тырап кыжырашкан ол.

Кыдат удуу-ту-ку-лар бот-тарын дашкык политиктиг стратегияны «Кыдан-даа хамаарышас болган бот-тус-кайлаң» деп чарлавышкан, хейге чуугаадыгына АКШ-тын эрге-ажыгынын милитаристг, антисоветчиг ула-нышкын-биле ажим чөп-чөргөриден сестип, деле-гей амыдыларын болган ийн талагы харылзаалар-нын айттырларын чам-

дык тадымы-биле аныг-аныг туруштугун медделген. «Тай-ван айттыры кыдат-америк харылзааларын турум бол-ган уң хуусаалыг хөжүмдө-лө-лөш шаштырап турар улуз доктар» деп кыдат тө-лөзөкчүлөр медделген. Ын-чалзак ол айттырга Рейган биле Чжао Цзыян-ны хей шаштыг чуугаа-жышкынын үзүнде чүтсө 5 минутта чарыдаган Барын чуугуш информация агентилерин айткан. Аян-чорунун мурунда Рейган «АКШ биле Тайванның хар-ылзааларын бичи-даа кы-зырапна чөпчөспөт бер-бес» дугайын Тайбейн буз-реткен. Ол Пекинне барган, «Чжао өнүктөргө болуп дээш, эргелдеринде ойта-лас» дээрин дорт медде-ген. Ынчангаш Вашингтон Тайванга америк боо-чеп-терин бээр кыжыраанын талазы-биле кидимг-даа аазаашкын берзэн.

Оң-биле мады ийн таза «эрге-ажыктарын» карнап турар талаарыны кич-көргөй салбас» дээш чүт-күн илереткен. Рейганның чуугаадыгы-биле, оортан «бот-боттарына ажимыг чуудалганы алыр ол болур». Чуугаа кыдып ажим дуга-йында чорук турганыг.

Чуугаадыгышкын үз-үнде, кичээ, Кыдатта туруп турар америк компанияларга ийн дактыр үндүгү оона-рын сөксөдү дугайында ду-гурулуга, үлөтүргө эр-темин болгаш техниканы эр-темин башкышынын талазы-биле кады ажалгашкына дугайында болган эртем-тех-никтиг информация талазы-биле мады ажалгашкына дугайында, кул-тура мады ажалгашкынының дуга-йында протоколдарга ат сал-дыган, ядролг энергияны ажалгашкын талазы-биле кады ажалгашкына дуга-йында баштайгы дугурулга че-дип алыганы.

Өске-даа дугурулгалар-ны чары-биле чуугаа-жышкынын уламычыл туруш диньдалып турар, олар америк жоопсузлар-ны Кыдатта шүргүп кире-ринге ажимыг болуп деп, Вашингтонда кордал турар. Оң аян-чорунун согулга-ла-мын бирзэн болза, Кы-даттың көнүчү улау садыг ыногуна АКШ-тын сал-дын калбартыры бооп тур-ган деп. Рейган медделген. Анаа хамаарып президент кыдат удуу-ту-ку-ларын «Барын чүне эжикти хере ажимды бээр» деп

шиптиринге байыр чедир-ген.

Адам хонук аян-чорунун соонда АКШ-ка чанып кел-ген. Рейган Кыдаттын эки-номиналында «хостуг рынок-дун салгынын чедирген» дээш бодунга чоргалган болган америк-кыдат эки-номинал кады ажалгашкы-нын кедир үде агараларын халоч эки деп үнелзген деп. «Нью-Йорк таймс» солунук корреспондентин айтты турар.

Рейганның аян-чорунун үзүнде Кыдатка америк боо-чепсент садарымы ай-тырын чуугаадыг тур-ганы дугайында медделер-ни паралаг кичээргө ал-ган. Курне секретары Шулд боо-чепсент садар дугайында чуугаадыг кы-наар «дүргөн темпиди чорук турар» деп, дынат-кан. Бо талазы-биле тода-гай айттыларын дугуру-гу-биле бо чылдын июнь айда АКШ-че КР-н кам-галал министри Чжан Ай-пинни аян-чорун көрдүгөн.

Америк президентин аян-чорунун дугайын чууга-лап тура, кыдат удуу-ту-ку-лар, Рейган дег, «ол че-лишкенин эртен, бот-бот-тарын билчирин ханьдала-найылаан» быжылган деп турар. Ынчалзак де-легей херектериней Рейган-ны күш дөргөтүлүгү кү-нүзүнек ажим хонун Пекин-ни албан башктеринге бе-зин сезимин тыштыдаган. Рейганнын хейе чуугаа-рында көчүгү шаштырдыг кескери кыдат парала-га казып каалканын база оң-биле тайыбырлап болур деп, паралага черлери дем-делген турар.

Делегей байдалын улам дүшүрүлүг болдурарык, ССРЭ-биле болган социали-стг өске-даа чурттар-биле удуу турушкуну күш-тедиргенин Рейганның кичине чуугаадыг кыгыр-лар АКШ-тын политика-зын кичиниң бадыткан турар. Рейган империалистг аны турутук болган эрге-ажы-тарын чажырбаан, бодуну коммунизмге удуу, антисо-ветизм «ыдыктыг походу» кыдыг-даа политиктиг күш-терин бугу агарыгын ажа-лап кири турттарын чажыр-байн турар. Ол дөргө айымдыг улаанышын.

Ол тайбын болган соци-ализмин эрге-ажыктарына, оң иштинде кыдат улусту-даа эрге-ажыктарына дүш-үс.

(СЭТА).

УРАН ШЕВЕРЛЕРНИҢ
МАСТЕРСКАЯЗЫНДА

Бай-Тайганың Көп-Совету даш чонар уран шеверлер-ниң чурту деп адаар. Шы-налла, талантыг даш чо-чулчуларын хей нуруузу оң үгүтөн. Анык үеде ында Тываның комсомол шагна-лынын лауреады Тойбу-Хаа Дондук, ССРЭ-ниң Чурукчу-лар эвилелиниң кижигүне-ри Саяа Көгел, Владимир Салчан, Сергей Кочаа бол-ган өскөдө-даа чедикши-ниң ажилдап чоруулар.

Олар чогадычы мергежи-лин улам-на бедилп, Тыва-ның 40 чылдыга тураскал-каа делегелерге кирири оң чогаалдарын тургузар дээш шудугу ажилдап ту-рарлар.

Чоокта чаа Кызыл-Дагга чораш уран шевер мастер-лер Сергей Кочаа биле Вла-димир Салчанга ууражып, оларын, мастерскаязына кирип, ажилы-биле таныш-тым.

Ео ийн уран шевер анык даш чоңукулары озулгү үе-де мөңгүдөн, демир ай-маанда, алгынды, ыштан, даштан онза нарын (юве-ли) эдилдер кылдырыга өөренип алган удуз болду. Ол чоок кавыда билиг ше-вер кижи чогуң былар мен, ычангаш кылдан өөренип алганы сонугурап айттыр-дым.

Барын-Хемчикте Ооржак Ш

